

Γιάννης Ρίτσος «Ρωμιοσύνη»

Η Ρωμιοσύνη γράφτηκε το διάστημα 1945 με 1947 και πρωτοτυπώθηκε το 1954 μέσα στην ευρύτερη συλλογή *Αγρύπνια*. Πρόκειται για μια μεγάλη ποιητική σύνθεση χωρισμένη σε επτά μέρη-ενότητες, όπου αποτυπώνεται ανάγλυφη η μορφή της Ελλάδας και των ανθρώπων της στον αδιάκοπο αγώνα τους για ελευθερία, δικαιοσύνη και ανθρωπιά.

I

Αυτά τα δέντρα δε βολεύονται με λιγότερο ουρανό,
αυτές οι πέτρες δε βολεύονται κάτω απ' τα ξένα βήματα,
αυτά τα πρόσωπα δε βολεύονται παρά μόνο στον ήλιο,
αυτές οι καρδιές δε βολεύονται παρά μόνο στο δίκιο.

Ετούτο το τοπίο είναι σκληρό σαν τη σιωπή,
σφίγγει στον κόρφο του τα πυρωμένα λιθάρια,
σφίγγει στο φως τις ορφανές ελιές του και τ' αμπέλια του,
σφίγγει τα δόντια. Δεν υπάρχει νερό. Μονάχα φως.
Ο δρόμος χάνεται στο φως κι ο ίσκιος της μάντρας είναι σίδερο.

Μαρμάρωσαν τα δέντρα, τα ποτάμια κι οι φωνές μες στον ασβέστη
του ήλιου.

Η ρίζα σκοντάφτει στο μάρμαρο. Τα σκονισμένα σκοίνα.
Το μουλάρι κι ο βράχος. Λαχανιάζουν. Δεν υπάρχει νερό.
Όλοι διψάνε. Χρόνια τώρα. Όλοι μασάνε μια μπουκιά ουρανό
πάνου απ' την πίκρα τους.

Τα μάτια τους είναι κόκκινα απ' την αγρύπνια,
μια βαθιά χαρακιά σφηνωμένη ανάμεσα στα φρύδια τους
σαν ένα κυπαρίσσι ανάμεσα σε δυο βουνά στο λιόγερμα.

Το χέρι τους είναι κολλημένο στο ντουφέκι
το ντουφέκι είναι συνέχεια του χεριού τους
το χέρι τους είναι συνέχεια της ψυχής τους –
έχουν στα χείλια τους απάνου το θυμό
κι έχουνε τον καημό βαθιά στα μάτια τους
σαν ένα αστέρι σε μια γούβα αλάτι.

Όταν σφίγγουν το χέρι, ο ήλιος είναι βέβαιος για τον κόσμο
όταν χαμογελάνε, ένα μικρό χελιδόνι φεύγει μέσ' απ' τα άγρια
γένια τους.

όταν κοιμούνται, δώδεκα άστρα πέφτουν απ' τις άδειες τσέπες τους
όταν σκοτώνονται, η ζωή τραβάει την ανηφόρα με σημαίες και με
ταμπούρλα.

Τόσα χρόνια όλοι πεινάνε, όλοι διψάνε, όλοι σκοτώνονται
πολιορκημένοι από στεριά και θάλασσα,
έφαγε η κάψα τα χωράφια τους κι η αρμύρα πότισε τα σπίτια τους
ο αγέρας έριξε τις πόρτες τους και τις λίγες πασχαλιές της πλατείας
από τις τρύπες του πανωφοριού τους μπαινοβγαίνει ο θάνατος

η γλώσσα τους είναι στυφή σαν το κυπαρισσόμηλο
πέθαναν τα σκυλιά τους τυλιγμένα στον ίσκιο τους
η βροχή χτυπάει στα κόκαλά τους.

Πάνου στα καραούλια πετρωμένοι καπνίζουν τη σβουνιά και τη νύχτα
βιγλίζοντας το μανιασμένο πέλαγο που βούλιαξε
το σπασμένο κατάρτι του φεγγαριού.

Το ψωμί σώθηκε, τα βόλια σώθηκαν,
γεμίζουν τώρα τα κανόνια τους μόνο με την καρδιά τους.

Τόσα χρόνια πολιορκημένοι από στεριά και θάλασσα
όλοι πεινάνε, όλοι σκοτώνονται και κανένας δεν πέθανε –
πάνου στα καραούλια λάμπουνε τα μάτια τους,
μια μεγάλη σημαία, μια μεγάλη φωτιά κατακόκκινη
και κάθε αυγή χιλιάδες περιστέρια φεύγουν απ' τα χέρια τους
για τις τέσσερις πόρτες του ορίζοντα.

Δραστηριότητες

1. Να εντοπίσετε τη βασική ιδέα του ποιήματος και τις ιδέες που τη στηρίζουν.
2. Να σχολιάσετε τον τίτλο του ποιήματος.
3. Να αντιστοιχίσετε τους στίχους του ποιήματος με τους συμβολισμούς τους:

1. τα δέντρα δε βολεύονται με λιγότερο ουρανό	α. παρηγοριά και εγκαρτέρηση
2. τα πρόσωπα δε βολεύονται παρά μόνο στον ήλιο	β. υπαινιγμός στην αρχαία ελληνική κληρονομιά
3. Ετούτο το τοπίο είναι σκληρό σαν τη σιωπή	γ. η προοπτική της ελπίδας
4. Η ρίζα σκοντάφτει στο μάρμαρο	δ. η αγωνιστικότητα και η επαγρύπνηση
5. Όλοι μασάνε μια μπουκιά ουρανό	ε. αντίσταση στον περιορισμό της εθνικής κυριαρχίας
6. Τα μάτια τους είναι κόκκινα απ' την αγρύπνια, μια βαθιά χαρακιά σφηνωμένη ανάμεσα στα φρύδια τους σαν ένα κυπαρίσσι ανάμεσα σε δυο βουνά στο λιόγερμα.	ζ. ο ψυχικός πόνος
7. κι έχουνε τον καημό βαθιά στα μάτια τους σαν ένα αστέρι σε μια γούβα αλάτι.	η. ανάσταση και λύτρωση
8. Όταν σφίγγουν το χέρι, ο ήλιος είναι βέβαιος για τον κόσμο	θ. το διαχρονικό νόημα της αυτοθυσίας
9. όταν χαμογελάνε, ένα μικρό χελιδόνι φεύγει μέσ' απ' τα άγρια γένια τους	ι. το φως της ελευθερίας

10. όταν κοιμούνται, δώδεκα άστρα πέφτουν απ' τις άδειες τσέπες τους	κ. η ένταση και το πάθος για ελευθερία
11. πασχαλιές της πλατείας	λ. σύμβολα ειρήνης και δημοκρατίας
12. η γλώσσα τους είναι στυφή σαν το κυπαρισσόμηλο	μ. δυσχερείς συνθήκες ζωής
13. όλοι σκοτώνονται και κανένας δεν πέθανε	ν. ελπίδα για ένα καλύτερο αύριο
14. μια μεγάλη φωτιά κατακόκκινη	ξ. η δίψα και η πείνα της Κατοχής
15. και κάθε αυγή χιλιάδες περιστέρια φεύγουν απ' τα χέρια τους για τις τέσσερις πόρτες του ορίζοντα.	ο. εντιμότητα

4. Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο σκοπός του ποιήματος; Τι μπορεί να σημαίνει για μας σήμερα;